

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

УДК 330.332.3

В.Д. СКИЦЕНКО,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, КНУБА

Основні завдання інвестиційної політики в Україні

Дослідження проблем інвестування в господарську діяльність завжди знаходилось у центрі уваги економістів. Такі дослідження особливо актуальні на сучасному етапі, оскільки, визначаючи процес економічного зростання в цілому, інвестиції мають вплив на всі галузі людської діяльності. Активізація інвестиційного процесу є одним із дієвих механізмів соціально-економічних перетворень у всіх країнах світу. Автором досліджені і сформульовані основні завдання інвестиційної політики в Україні в умовах гострої нестачі внутрішніх інвестиційних ресурсів, оскільки тільки високорозвинені країни здатні забезпечувати умови для створення інновацій та управління інноваційними процесами (кращі людські ресурси, сприятливе політичне середовище, відповідна інфраструктура, інституції тощо).

Ключові слова: заощадження, інвестиційна діяльність, вплив інвестицій на економіку, прямі іноземні інвестиції, позитивні та негативні ефекти іноземних інвестицій.

В.Д. СКИЦЕНКО,
к.э.н., доцент кафедры экономической теории, КНУСА

Основные задачи инвестиционной политики в Украине

Исследование проблем инвестирования в хозяйственную деятельность всегда находилось в центре внимания экономистов. Такие исследования особенно актуальны на современном этапе, поскольку процесс экономического роста в целом, инвестиции имеют влияние на все отрасли человеческой деятельности. Активизация инвестиционного процесса является одним из действенных механизмов социально-экономических преобразований во всех странах мира. Автором исследованы и сформулированы основные задачи инвестиционной политики в Украине в условиях нехватки внутренних инвестиционных ресурсов, поскольку только высокоразвитые страны способны обеспечивать условия для создания инноваций и управлять инновационными процессами (лучшие людские ресурсы, благоприятная политическая атмосфера, соответствующая инфраструктура, институции и т.д.).

Ключевые слова: сбережения, инвестиционная деятельность, влияние инвестиций на экономику, прямые иностранные инвестиции, положительные и отрицательные эффекты иностранных инвестиций.

V. SKYTSENKO,
Ph.D. in economics, associate professor of KNUCA

Research of investment in economic activity has always been the life of the economists' party. Such researches are especially relevant at the present stage, because the process of determining the economic growth in general, investments have a bearing on all areas of human activity. Activation of the investment process is one of the effective mechanisms of social and economic changes throughout the world. The author researched and formulated the basic task of investment policy in Ukraine in conditions of acute shortage of home investment resources, as only highly developed countries are able to provide the conditions for innovation creating and management innovation processes (best human resources, conducive political environment, infrastructure, institutions, etc.).

Keywords: money holdings, investment activities, influence of investments on the economy, foreign direct investment, positive and negative effects of foreign investment.

Постановка проблеми. Сьогодні практично немає жодної країни, яка б не досліджувала природу виникнення інновацій, особливості становлення найбільших інноваційних економік світу, процеси розбудови їх інноваційних систем тощо. І все ж до цього часу недостатньо розкритими залишаються питання впливу державних економічних важелів на стан інвестиційних джерел суб'єктів господарювання.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідження інвестиційних процесів в економіці передбачає аналіз процесів формування фінансових джерел як на рівні національної економіки, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. В науковій літературі дослідженню теоретичних і практичних аспектів формування інвестиційних ресурсів приділяли увагу такі дослідники, як І.О. Бланк, Р.А. Бугринєць, В.М. Геєць, А.С. Гальчинський, М. Грозетті, Т.Г. Затонацька, А.П. Заєць, А.І. Лукінов, Б. Лундвалл, Р. Нельсон, В. Родіонова, С. Рейнерт, Е. Рейнерт, П. Самуельсон, Л. Туроу, К. Фрімен та багато інших.

Мета статті – характеристика сучасного стану інвестиційних процесів в економіці України та визначення напрямів впливу державної економічної політики на розгортання цих процесів.

Виклад основного матеріалу. Немає сумніву, що основою багатства у сучасному світі стає інтелектуальний капітал. Його примноження вимагає інвестицій, оскільки інвестиції відіграють подвійну роль в макроекономіці. По-перше, це значний та мінливий компонент видатків. Різкі зміни в обсязі інвестицій можуть істотно змінювати попит, а звідси й обсяг виробництва та зайнятість. Окрім цього, інвестиції означають збільшення капіталу – найважливішої передумови ефектної діяльності і стабільного економічного розвитку. Приєднання до існуючого капіталу будівель та устаткування збільшує загальний обсяг виробництва і забезпечує економічне зростання у довгостроковому періоді як у сфері житлового будівництва, машин та устаткування, так і збільшення запасів. Ще представники класичної школи політичної економії, зокрема Ж.Б. Сей (кінець XVII та початок XIX ст.), помітили таку закономірність: обсяг капіталовкладень і довгострокові перспективи економічного розвитку визначаються зростанням інвестицій і нормою прибутку. Якщо зростають інвестиційні можливості, підвищується й попит на капітал та зростає норма відсотка. Це призводить до збільшення потреби в заощадженнях. Згадаймо, революція у християнстві – утвердження протестантизму повернула людину на землю, де земне життя наповнене трудовим змістом, «утвердженням добродетності, прагненням до добробуту родини, що послужило поштовхом до намагання нагромадження запасів (капіталу), до земного, а не потойбічного «раю». Якщо римський землевласник – феодал не знав поняття заощадження, оскільки мав землю, рабів, селян, то протестант однією з важливих цілей уважає нагромадження. «Капітал примножують нагромадженням», – зазначає слідом за А. Смітом Ж.Б. Сей [3, с. 138]. Революція 1789 року у Франції відкинула перешкоди економічні, політичні, правові. Свобода діяльності, недоторканість приватної власності відкрили шлях добродетній людині, що нагромаджує. Ф. Бродель, аналізуючи поняття «заощадження», пише у своїй праці «Що таке Франція?»: повільне нагромадження, не тільки і не в основному багатств, а перш за все навиків, технічних рішень, відповідних способів мислення, таке саме повільне в ході традиційного зростання структурного перетворення між

людиною і природою, між робітником і капіталом, капіталом і державою, підготувало умову промислової революції». Шарль Фур'є – економіст, а точніше буржуазний соціаліст пропонував систему розподілу за працею, капіталом і талантом: першому – 5/12, другому – 4/12, третьому – 3/12» [3, с. 172]. Збільшення заощадження знижує норму відсотка й розширює можливості інвестування. Погіршення ж інвестиційних можливостей знижує норму прибутку і послаблює стимули до заощадження. Що ж до споживання (особистого, чи виробничого), то воно є продуктивним, якщо призводить до підтримки й збільшення продуктивних сил суспільства, що вимагає в свою чергу інвестицій. Виробнича ж діяльність обмежується розмірами капіталу, а капітал є результатом заощадження. Самозростання вартості залежить від загальної суми прибутку на капітал. Вона повинна бути достатньою, щоб:

- винагородити за утримання,
- відшкодувати витрати пов'язані з ризиком,
- винагородити за працю і мистецтво, необхідні для здійснення контролю над виробництвом, яке здійснюється нерівномірно, оскільки основна причина циклічних коливань – диспропорція між рухом заощаджень в країні та інвестицій. Між тим основний засновник макроекономічної теорії та принципів державного регулювання ринкової економіки Джон Мейнард Кейнс (1883–1946) переосмислив внесок економістів-попередників у теорію ринків та реалізації. Якщо класики були переконані в тому, що заощадження автоматично перетворюються на інвестиції завдяки стихійним коливанням норми процента, то Дж.М. Кейнс, аналізуючи фактори інвестиційної активності, наголошує, що перетворення заощаджень в інвестиції, стихійні коливання норми процента не мають урівноважуючого впливу [1, с. 285]. В теорії Кейнса норма процента – це ціна відмови від ліквідності, тобто відмови від збереження нагромаджених коштів у грошовій формі. На його думку, стимулювати інвестиційний процес можна, якщо: а) має місце відмова від переваг ліквідності (різних цінностей й активів, які можуть бути швидко перетворені на готівку); б) має місце відносне підвищення граничної ефективності капіталу; в) збільшується схильність до інвестування; г) стає відчутною дія мультиплікаційного процесу. Альтернативою кейнсіанства у США стала чиказька школа неолібералізму, лідируючу роль в якій відіграють праці Мільтона Фрідмана (1912–2006), присвячені структурі доходів і споживання, грошового обігу, проблемам «людського капіталу», взаємозв'язку інфляції та безробіття. Монетаристи свої позиції в нерівномірному русі економіки пояснюють у 70-х роках XX ст. стагфляцією (одночасним зростанням дорожнечі, застоєм у виробництві, торгівлі тощо), шоками пропозиції, бюджетними дефіцитами, значною часткою державного сектору та бюрократизмом; і якщо кейнсіанці основну причину нестабільності в економіці пояснювали неефективним сукупним попитом в умовах відсутності державного регулювання, то монетаристи – в нестабільності пропозиції грошей унаслідок помилкової кредитно-грошової політики. Якщо кейнсіанці центральною економічною проблемою вважали безробіття та незавантаження наявних потужностей, то монетаристи – інфляцію, порушення стабільності і грошового обігу. Якщо на думку кейнсіанців держава інвестує в економіку через недостатність попиту приватного сектору, то монетаристи в інвестиційних процесах пріоритет віддають

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

приватному сектору. Отже, і в характері регулювання економічних процесів кейнсіанці вбачали впровадження політики «точного настроювання», дискреційної (тієї, що діє за власним розсудом), фінансової політики; монетаристи ж – дотримання грошового правила, формування точних передбачень (очікувань економічних суб'єктів). Якщо дискреційна влада – право глави держави, уряду, вищої службової особи діяти в певних умовах на свій розсуд, то «грошове правило» – забезпечення стабільних термінів зростання грошової маси, а в системі міжнародних розрахунків – вільно плаваючі (гнучкі) валютні курси.

З вищезазначеного можна зробити висновок, що і доходи, і затрати, і сподівання вимагають досконалості, а механізм цін є основним інструментом регулювання конкурентного порядку, його ефективного функціонування; і це можливо лише за стабільного валютного курсу. Валютна політика має вирішальне значення для конкурентної політики. Стабільність «вартості грошей» відіграє значну роль у розрахунку витрат виробництва, інвестиційного ризику, визначення ефективності інвестиційного процесу. Між тим в Україні в ході реформ було взято курс на лібералізацію цін у варіанті виходу на світові ціни. Негативні наслідки вже у кінці 2000 року проявилися з вражаючою силою. Уже на другий рік після проголошення незалежності ціни зростали щомісяця в середньому на 170%, а темпи інфляції становили майже 3000%, що свідчило про супергіперінфляцію [2, с. 175]. Відчувалася відсутність в урядових колах науково обґрунтованої концепції трансформації економіки від централізовано-адміністративної до ринкової із соціальною складовою, яка б урахувала її історичні, національні, політичні, соціальні, психологічні фактори [3, с. 352]. Видатний англійський економіст А. Маршалл виокремлює дві найважливіші складові в категорії «капітал»: «здатність виробляти» й «здатність нагромаджувати». Саме існування точного грошового виміру найстійкіших стимулів у господарському житті дало змогу економічній науці набагато випередити всі інші суспільні науки [1, с. 216]. Високий рівень інфляції в сучасній українській економіці завдячує знеціненню гривні, яка втратила на сьогоднішній день дві третини своєї вартості. За даними НБУ за 19 років свого існування гривня знецінилась відносно долара США більш ніж у 12 разів (з 1,76 грн. до 22 грн. за офіційним курсом). Серйозне падіння економіки за три останні роки підтверджує зроблені висновки. Це при всьому тому, що світова економіка нехай і слабо, але продовжує демонструвати зростання. Рушійною силою економічного зростання в Україні можуть стати інвестиції як внутрішні, так і зовнішні. Витрати на інвестиції – це витрати на інвестиційні засоби, до яких відносять всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти довгострокової підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої утворюється доход або досягається соціальний ефект. Інвестиційна діяльність – це широкий комплекс цілеспрямованих, проектних, організаційних, економічних, фінансових, управлінських робіт, що виконуються в інтересах реалізації інвестицій.

Стосовно внутрішніх інвестицій: потрібно виключити факти «запізнених прозоринь» працівників органів суду та прокуратури в питаннях їх необхідності.

Внутрішні інвестиції (реальні та фінансові) забезпечують приріст дійсного фізичного капіталу). Реальне інвестування означає організацію виробничого процесу, тобто

створення виробничих потужностей та найм робочої сили. Фінансове інвестування на відміну від реального не передбачає обов'язкового створення виробничих потужностей та контролю за їх експлуатацією. Як правило, фінансові інвестиції у сучасних умовах не беруть участі в управлінні дійсними, реальними активами, покладаючись в цьому на фахівців – менеджерів. У деяких зарубіжних джерелах поширений також термін «споживчі інвестиції». Цей термін застосовується для позначення вкладів споживачів у товари тривалого користування або в нерухомість. Між тим на початку 2015 року багато енергетичних компаній проголосили про перегляд і скорочення інвестиційних програм, незважаючи на те, що енергетика – хребет економіки і взагалі функціонування країни. До того ж відсутність оборотних засобів поставила під загрозу діяльність підприємств гірничо-металургійного комплексу. Оскільки вони не мають можливості інвестувати в розвиток, розрахуватись з підрядними організаціями, що неминуче веде до занепаду і суміжних галузей [5, с. 22]. Виходячи з першочергових завдань економічної політики доцільними пріоритетними напрямками будуть ті напрями інвестування, які спроможні за порівняно короткий термін забезпечити відчутні зрушення в економіці:

- з коротким терміном окупності (галузі АПК, легка та харчова промисловість);

- із суттєвим мультиплікаційним ефектом, тобто розвиток яких дає суттєвий поштовх для економічного зростання сукупних виробництв (складна техніка, машини та устаткування);

- значним експортним потенціалом і конкурентоспроможністю, економічними інноваціями для розроблення доступніших товарів за помірними цінами для нових перспективних ринків.

Що стосується зовнішніх інвестицій, то аналіз світового досвіду підтверджує: іноземні інвестиції допомагають вирішенню проблеми недостатності власних грошей як джерела фінансування. При їх ефективному використанні країна може не тільки компенсувати нестачу внутрішніх інвестиційних ресурсів, а й започаткувати репутаційний менеджмент в українських бізнес-групах, підвищити ефективність виробництва та конкурентоспроможність вітчизняної продукції завдяки введенню новітніх технологій та аналізу прогресивного досвіду управління інших країн світу, вишколу місцевого персоналу для роботи в економічній галузі, не в останню чергу – одержання податків у державну скарбницю. До того ж саме залучення іноземних інвестицій в економіку виводить країну на світові ринки, налагоджує зв'язки зі світовою економікою та допомагає вийти з кризи, адже зарубіжні лідери сучасного бізнесу так чи інакше пов'язані з комп'ютерами, інформацією та сферою послуг. Їхня продукція – не товари, а ідеї і послуги. Основний ресурс таких компаній – не земля, не обладнання і навіть не капітал, а люди, їхня енергія і творчі ідеї. Одна з причин провалу в умовах нецінової конкуренції – не те, як компанія виконує щоденні операції, а те, як вони розвиваються і яка у них корпоративна культура. Сучасні ринки діють за принципом творчої розрухи: дозволяють сильним компаніям поглинати більш слабкі, звільняти співробітників, продавати обладнання чи використовувати його більш ефективно. В таких умовах, щоб вижити на ринку і зробити свій успіх більш тривалим, компанії повинні мати темп внутрішніх змін, що переви-

щуче темп змін на ринку. Така стратегія лідерства базується на постійних інноваціях і оновленнях. Вона вимагає певного типу людей і особливої організаційної культури. Між тим стимулювання виробництва вітчизняної машинобудівної продукції з високою доданою вартістю є лише на рівні декларацій. Адже 80% сільськогосподарської техніки, яка завозиться в нашу країну, – техніка, що побувала у користуванні. Україна – єдина в Європі держава, що дозволяє таке ввезення.

Заслугує на увагу ідея створення інвестиційних порталів. Подібні портали є в західних країнах. Такі майданчики є у Великобританії і в деяких інших країнах ЄС. Вони є базовими платформами. Туди першою чергою йдуть «стартипери» в пошуках інвестицій. У світовій практиці прямими інвестиціями вважається купівля більш ніж 10% статутного капіталу компанії. Серед фондів прямих інвестицій є фонди, які здійснюють інвестиції у розвинені компанії, і фонди, які інвестують у компанії, що перебувають на початковому етапі розвитку. При взаємодії з іноземним капіталом на регіональному рівні треба мати на увазі: двигуном прогресу є не всяке інвестування, а лише інновації, тобто введення принципово нових технологій, форм виробництва і обміну. Технічні зміни і капітальні інвестиції йдуть поруч. Часто вони невід'ємні один від одного. І все ж їх варто розглядати як аналітично відмінні, хоч і пов'язані один з одним процесом. Зменшити загальну суму необхідного капіталу і набагато збільшити вихід продукції можна, якщо запровадити технічні новинки, що ведуть не до затрати капіталу, а до його збереження [4, с. 322]. Саме такі інновації мають стати бізнес-стратегією, що змінює правила гри, вимагає нового типу мислення, дотримання принципів економічних інновацій: заохочення і вдосконалення, гнучкі активи, стійкість у прийнятті рішень, досконала маркетингова діяльність, співробітництво з просьюмерами та творчо мислячими тощо. Позитивним аспектом посткризової зневіри є прагнення громадян до збалансованішого життя, яке допомагає створити нову економічну систему – ощадливу економіку. Саме ощадливість вимагає технологічного прориву на всіх рівнях. Наприклад, завдяки інвестиціям ПАТ «Запоріжсталь» стало на шлях технологічного прориву. При інвестиціях у 1,6 млрд. грн. ці вкладення у виробництво 1 т сталі будуть на рівні \$19–20. Якщо до цього додати вкладення в капітальний ремонт, то отримають віддачу \$30–33, що відповідає світовим показникам. Але навіть при таких можливостях підприємство не може собі дозволити кредит під 20% річних, оскільки потрібен кредит максимум під 5% на 12–15 років [7, с. 27].

Отже, пропозиції – дати можливість платнику податків сплачувати податок не з отриманого прибутку, а розподіленого (за прикладом Естонії та Гонконгу) зі ставкою 20% теж заслуговують на увагу, оскільки підприємство буде витрачати зароблені гроші не на податки, а на розвиток. В таких умовах, коли можливо розв'язати проблему з постійною нестачею іноземних кредитів, скоротило б ринок послуг з обмінних операцій і збільшило б надходження податків у бюджет. Такі висновки підтверджують і дані опитування, проведеного «Бізнесом» у соцмережах 29 вересня – 1 жовтня 2015 року. Згідно з цими даними 80% опитаних вважають, що податкова політика, а 50% – недоступність кредитних ресурсів створюють основні перепони для розвитку підприємництва в Україні [6, с. 45].

Разом із тим було б необачним проявляти занадто велику довіру до активізації діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК). Адже процвітання міжнародних монополій може будуватися на успіхах в інших країнах і не гарантувати ділової активності національної економіки. Іншими словами, існує розходження інтересів міжнародних монополій і завдань національного господарства в цілому. Одержання високих і стабільних прибутків – мета ТНК. Усі індустриально розвинуті країни в тій чи іншій мірі одночасно і ввозять, і вивозять підприємницький капітал. Тому офіційно більшість урядів виступає за лібералізацію і невтручання в його рух. Однак на практиці в залежності від конкретних економічних обставин діяльність держав зводиться або до обмеження притоку капіталу з-за кордону, або до його стимулювання. Для регулювання діяльності «чужих» ТНК використовуються як прямі адміністративні заходи, так і важелі економічного стимулювання і обмеження. Проте, як свідчить досвід промислово розвинутих країн, регулюючі заходи держави, спрямовані на підпорядкування діяльності іноземних корпорацій національним цілям, ефективні тільки тоді, коли інтереси обох сторін перетинаються. Але це швидше за все випадковість, ніж закономірність. Невідповідність інтересів і дій «чужих» ТНК і урядів окремих держав підтверджує об'єктивно існуючу необхідність єдиного регулювання цих процесів не тільки в національному, а й в міжнародному масштабі. Тобто при правильній економічній політиці держави великі підприємства не заважають розвитку середнього і малого бізнесу. Якщо в Україні малий і середній бізнес не перевищує 15% у ВВП, то в Європі перевищує 50% [8, с. 3]. Наприклад, у Південній Кореї великі корпорації не являються злом, а навпаки, забезпечують позитивні наслідки. Вони будувались, розростались і стимулювали розвиток середніх і дрібних підприємств, інноваційних комплексів. Позитивно зарекомендували себе такі форми регулювання, як: а) висування погоджених вимог у ході підписання колективних угод; б) страйки солідарності; в) міжнародний бойкот продукції тієї чи іншої ТНК; г) необхідність обмінюватись конфіденційною інформацією з профспілковими організаціями, консультуватись з ними з найважливіших питань, включаючи вимоги закриття підприємств і запровадження працевзбрігаючих технологій, збільшення зайнятості в результаті скорочення робочого тижня тощо.

Висновки

Отже, до завдань інвестиційної політики в Україні варто віднести:

- формування середовища, яке б сприяло зростанню інвестиційної активності недержавного сектору, а податкова система була стабільною, прозорою і справедливою;
 - залучення приватних вітчизняних та іноземних інвестицій для реконструкції та модернізації підприємств, відновлення господарського життя на сході України;
 - державна підтримка важливих життєзабезпечуючих виробництв і соціальної сфери при підвищенні ефективності капітальних вкладів;
 - відкритість суспільства для імпорту доцільних знань, ідей та інформації, здатність економіки продуктивно їх переробляти.
- Згідно з черговою оцінкою інвестиційної привабливості України, проведеною Європейською Бізнес Асоціацією за

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

результатами другого кварталу 2015 року, 44% опитаних вітчизняних і зарубіжних бізнесменів не вважають український ринок вигідним для інвестування. Разом із тим майже п'ята частина респондентів (19%) вважають, що Україна стане досить прибутковим напрямом для нових інвесторів. За даними Європейської Бізнес Асоціації, індекс інвестиційної привабливості України в другому кварталі 2015 року становив 2,66 при максимальному значенні індексу – 5 [5, с. 40]. Зі слів експерта Українського клубу аграрного бізнесу, протягом 2014 року обсяг прямих іноземних інвестицій у сільське господарство зменшився на третину. Із галузі було вивезено більше \$245 млн. прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу). І все ж агропромислове виробництво залишається однією з найбільш інвестиційно привабливих галузей в економіці України, кредитний портфель цієї галузі становить близько \$780 млн. Мова йде про інвестфонди, які працюють на Лондонській та Варшавській біржах, а саме: Dragon Capital, Ash more Group, Black River, Blackrock, Ice Canyon Crammers і Pioneer Investment Management Ltd та ін. Проте основними перепонами для інвестицій в агросектор інвестори вважають корупцію і різного роду неформальні платежі, що є наслідком зарегульованості галузі. Тому саме дерегуляція ринку рослинництва має особливе значення для інвесторів, оскільки він формує до 75% аграрного ВВП і до 90% аграрного експорту. Цілі 2020 року та перспективні напрями агросектору України представлені на інвестиційному форумі в Лондоні в середині вересня 2015 року [5, с. 28]. Це переважно розвиток агрологістики та інфраструктури, що фактично зразу підви-

щує конкурентоспроможність української продукції на світових ринках, а потенціал цих напрямів оцінюється в \$2–3 млрд. щорічно в найближчі п'ять років [5, с. 33]. Таким чином, головною особливістю розвитку економіки нашої держави є необхідність формування політики, спрямованої на побудову виробництв з випуску конкурентоспроможної продукції, яка б переорієнтувала підприємства від традиційного до високотехнічного інноваційного виробництва. Для стимулювання інноваційної діяльності наша країна, спираючись на іноземний досвід, може впроваджувати прогресивні форми і методи винахідницької діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Краус Н.М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки [текст]: навч. посіб. / Н.М. Краус. – К.: «Центр» учбової літератури», 2014. – 496 с.
2. Мочерний С.В., Мочерна Я.С. Політична економія: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2017. – 684 с. (Вища освіта XXI століття).
3. Проскурін П.В. Історія економіки та економічних учень. Економічна історія індустріальної цивілізації: Навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. І перероб. – К.: КНЕУ, 2008. – 400 с.
4. Самуельсон П. Економіка, т. 2, МПО «Алгон», М., 1992. – С. 322.
5. «Бізнес» №40 (1183), 05.10.15, с. 26–41.
6. «Бізнес» №39 (1182), 28.09.15, с. 22, 45.
7. «Бізнес» №42 (1185), 19.10.15, с. 27.
8. «Бізнес» №43 (1186), 26.10.15, с. 3.

О.Г. ПУГАЧОВА,
к.е.н., Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова,
К.М. СОЛОВ'ЄНКО,
к.е.н., Київський національний університет культури і мистецтв

Довіра як передумова інноваційного розвитку суспільства

У статті розглянуто роль довіри в інноваційному розвитку суспільства. На основі аналізу сучасних моделей соціальної взаємодії сформульовані необхідні умови для успішної реалізації моделі інноваційного розвитку України.

Ключові слова: економічне зростання, довіра, соціальна взаємодія, співпраця, соціальний капітал.

О.Г. ПУГАЧЕВА,
к.э.н., Национальный педагогический университет им. М.П. Драгоманова,
К.М. СОЛОВЬЕНКО,
к.э.н., Киевский национальный университет культуры и искусств

Доверие как предпосылка инновационного развития общества

В статье рассмотрена роль доверия в инновационном развитии общества. На основе анализа современных моделей социального взаимодействия сформулированы необходимые условия для успешной реализации модели инновационного развития Украины.

Ключевые слова: экономический рост, доверие, социальное взаимодействие, сотрудничество, социальный капитал.

О. PUGACHEVA,
Ph.D., National pedagogical university M.P. Dragomanova,
K. SOLOV'YENKO,
Ph.D., Kyiv National university of culture and arts

Trust as pre-condition innovative development of society

The role of trust in innovative development of the society is analyzed. The crucial conditions for successful realization of innovative model in Ukraine is formulated on the base of modern models of social interaction.

Keywords: economy growing, trust, social co-operation, collaboration, social capital.